

Sissejuhatus makromajandusse

Kristo Aab

LHV majandusanalüütik

Teadus makromajandusest uurib majanduse kui terviku käitumist kindlaks määratud piirkonnas

Riigi peamised makromajanduspoliitilised eesmärgid:

pidev majanduskasv (SKP elaniku kohta);

hindade stabiilsus (madal inflatsioon);

kõrge tööhõive (madal tööpuudus);

stabiilne maksebilanss.

Sisemajanduse kogutoodang ehk SKT (SKP, GDP)

Sisemajanduse kogutoodang on teatava ajavahemiku (kvartali või aasta) jooksul mingis piirkonnas kõigi loodud toodete ja teenuste koguväärtus.

Mis mõjutab SKT kasvu?

- lühiajaliselt tarbijate ja ettevõtjate kindlustunne, eelarvepoliitika, rahastamistingimused jms.
- pikaajaliselt rahvaarv, kapital, tehnoloogia, ideed.

SKP arvutamine

Kulu- ehk tarbimismeetodil:

$SKP = C$ (eratarbimine) + I (investeeringud) + G (valitsuse kulutused) + $(X-M)$
(netoeksport ehk eksport miinus import)

Lisandväärtuse- ehk tootmismeetodil:

$SKP =$ lisandväärtus tegevusalades + netotootemaksed (nt käibemaks, aktsiis)

Tulu- ehk sissetulekumeetodil:

$SKP =$ hüvitised töötajatele (palk, sotsiaalmaksed) + amortisatsioon (põhivara kulum) + kaudsed maksud (toote hinna sees olevad maksud) + tegevuse ülejääk ja segatulu (peamiselt ettevõtete kasum)

SKP komponendid, % SKP-st

	eratarbimine	investeeringud	valitsuse tarbimine	netoeksport	eksport	import
Eesti	49	24	20	4	78	74
Euroopa	54	20	20	3	45	41
USA	68	21	14	-3	12	15

Reaalne vs nominaalne kasv

Nominaalne ehk jooksevhindades SKP näitab toodetud kaupade ja teenuste maksumust antud aastal kehtinud hindades

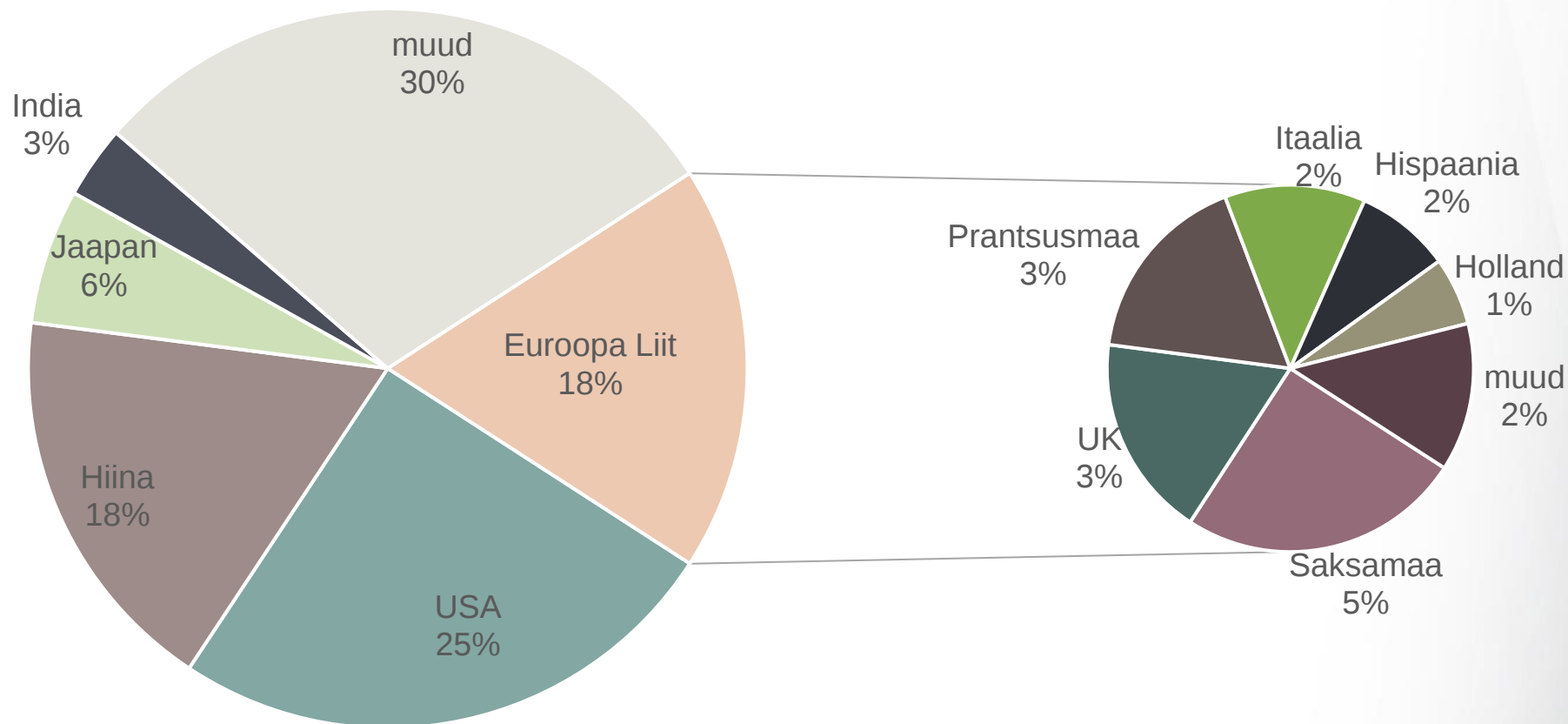
- kasutatakse peamiselt suhtarvude leidmisel, nt riigivõlg/SKP, jooksevkonto/SKP jne

Reaalne ehk püsihindades SKP näitab toodetud kaupade ja teenuste maksumust muutumatutes baasperioodi hindades.

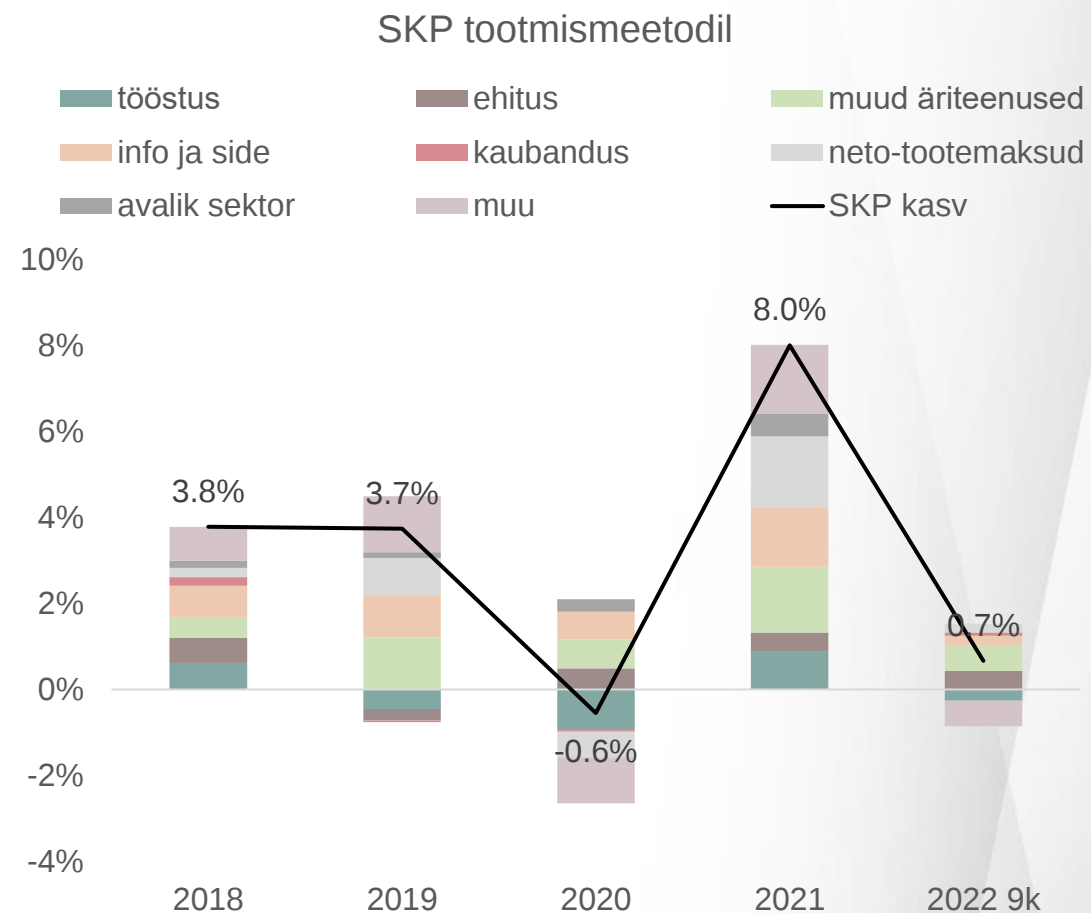
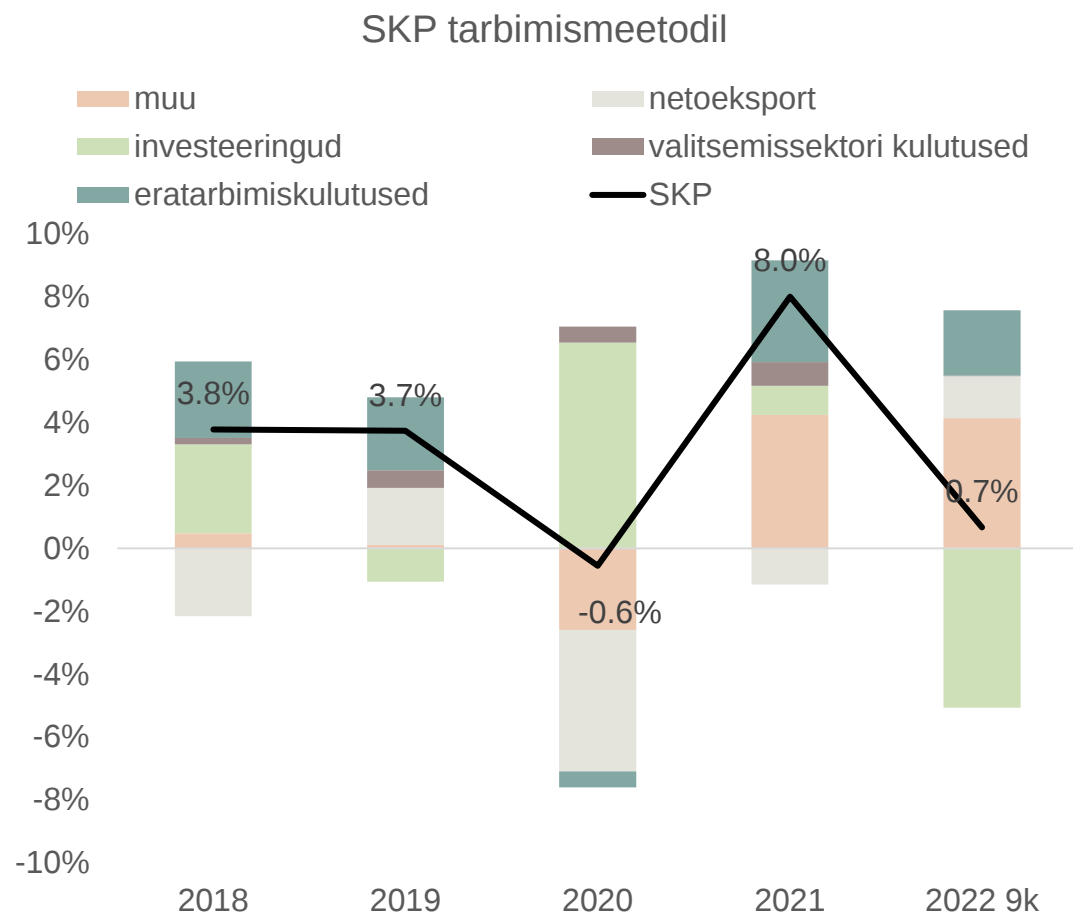
- kasutatakse majanduskasvu iseloomustamiseks

☞ nominaalne SKP kasv = reaalne SKP kasv + inflatsioon

SKP jaotus maailmas, 2021

Panused SKP kasvu, pp

Tarbijahinnaindeks

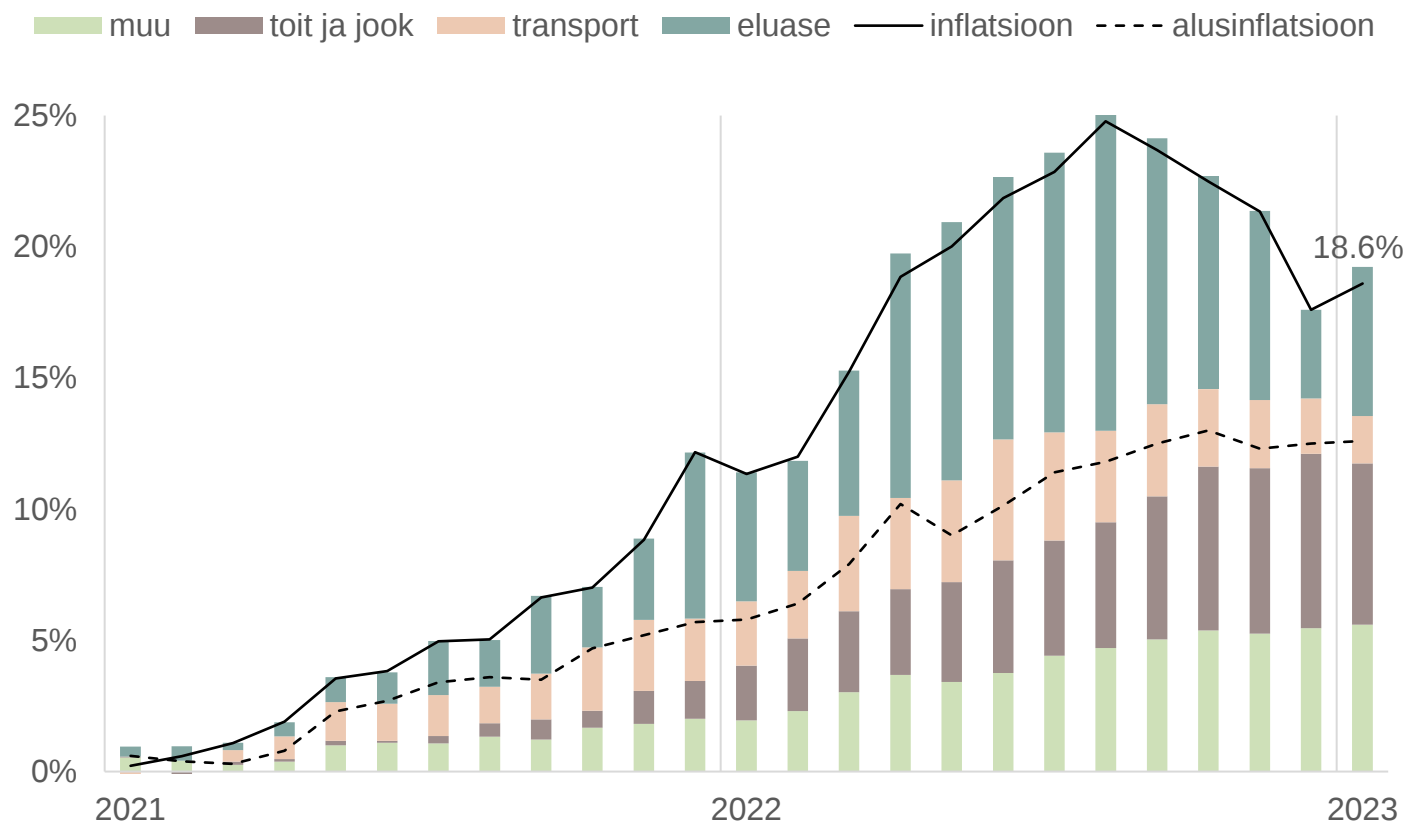
Tarbijahinnaindeks (THI) on indeks, mis iseloomustab tarbekaupade ja tasuliste teenuste hindade muutust.

- mõõdab keskmise tarbija ostukorvi (arvutatud eelmise kalendriaasta tarbimise struktuuri põhjal)
- avaldatakse iga kuu

Inflatsioon – üldine hinnataseme tõus (ehk raha ostujõu vähenemine)

Deflatsioon – üldine hinnataseme alanemine (ehk raha ostujõu suurenemine)

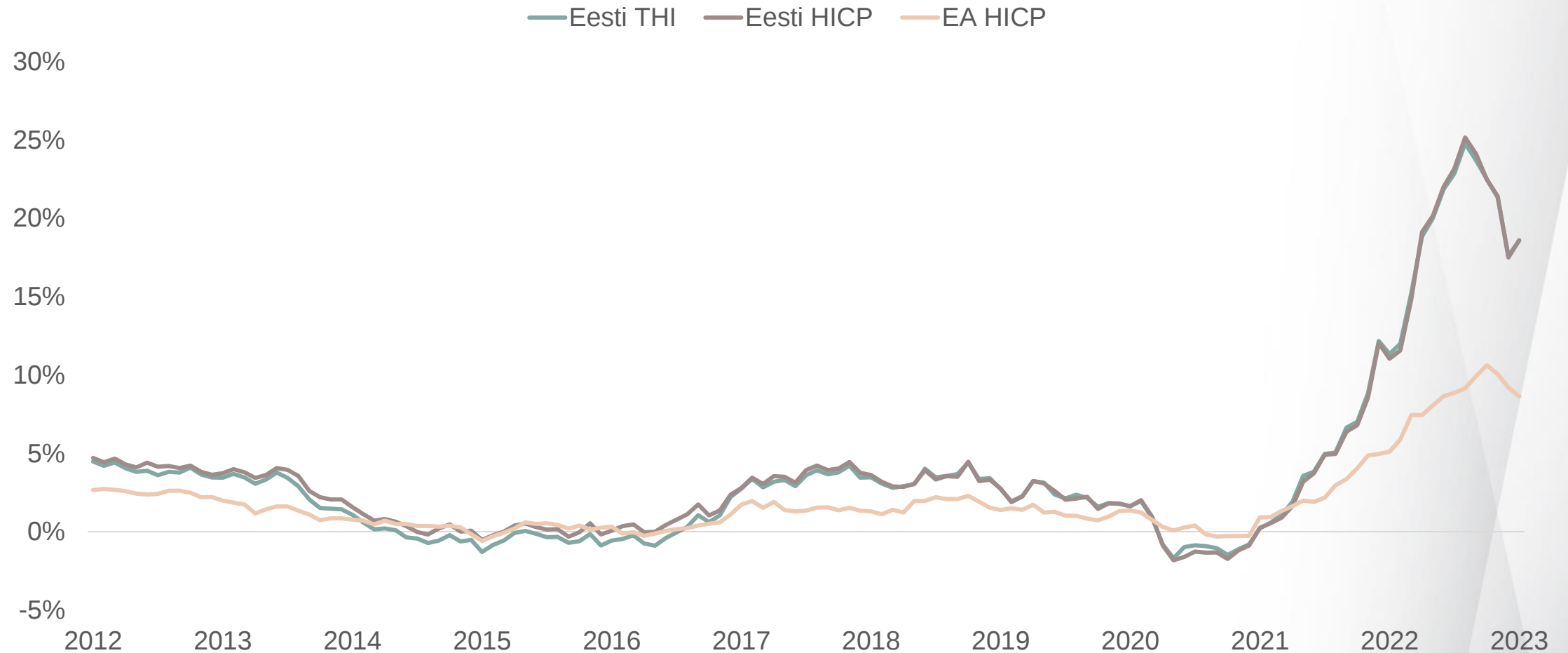
Tarbijahinnaindeksi muutus 2021. aastal

THI-d mõjutavad enim kulutused toidule (24% ostukorvist), eluasemele (15% ostukorvist) ja transpordile (13% ostukorvist).

THI ei arvesta varahindade liikumisega (sh kinnisvara)

THI vs HICP (ÜTHI)

Tööpuudus

Tööpuudust mõõdetakse töötute osakaaluna tööjõus.

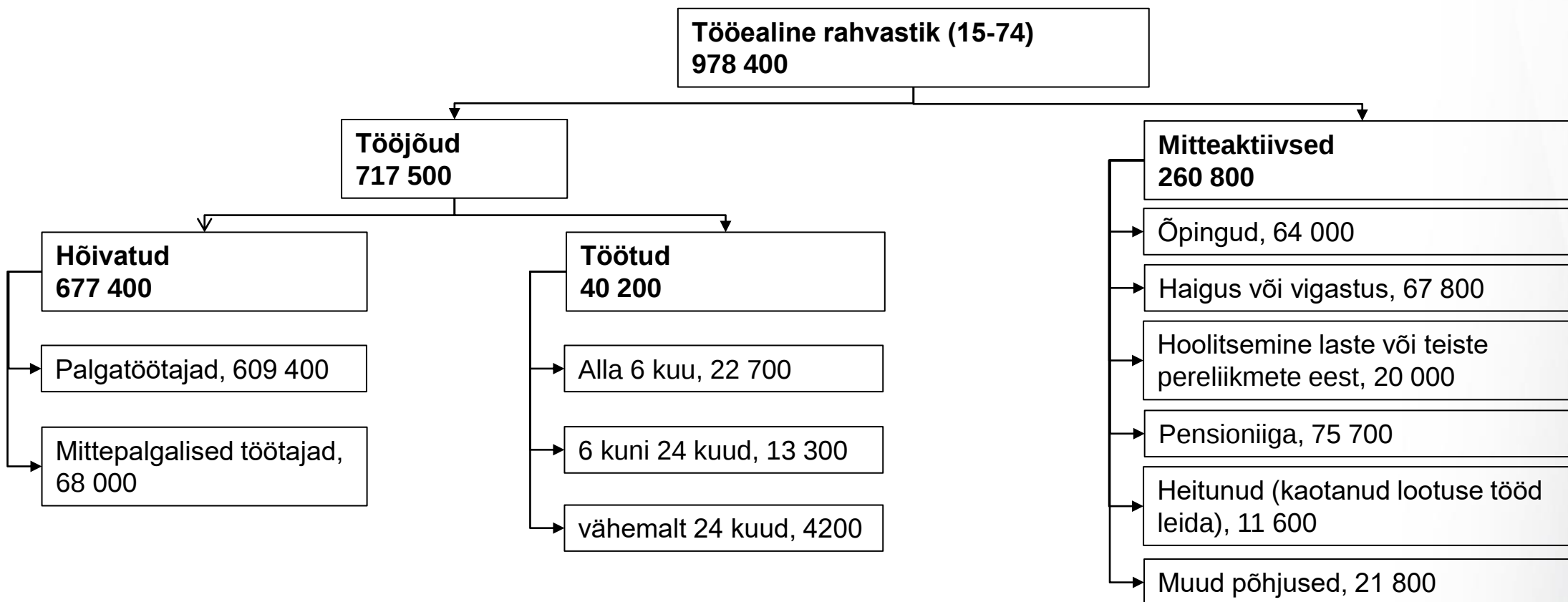
Tööjõud = töötud + hõivatud

Isik kvalifitseeritakse töötuks, kui ta:

- kuulub vanuse poolest tööjõu hulka.
- ei töötanud kogu arvestusperioodi (nt eelmise kuu) jooksul.
- otsib aktiivselt tööd. Muuhulgas tähendab see et ta ei ole õpilane, üliõpilane, ajateenija, kinnipeetav, haige ega pensionär.

Eurostat käsitleb tööealise rahvastikuna enamasti vanuserühma 15–64, statistikaameti tööjõu-uuringu arvestab tööealisteks 15-74-aastased.

Tööealise rahvastiku jagunemine, 2022

Tööjõus osalemise määr = $\text{tööjõud} / \text{tööealine rahvastik}$

Tööhõive määr = $\text{hõivatud} / \text{tööealine rahvastik}$

Töötuse määr = $\text{töötud} / \text{tööjõud}$

Tööpuuduse liigid

Siirdetööpuudus on seotud töökohavahetustega (parema töö otsimisega).

Struktuurne tööpuudus on põhjustatud töötute oskuste, kvalifikatsiooni, asukoha jms ning ettevõtete vajaduste mittevastavusest.

Tsükliline tööpuudus esineb majanduse langusfaasis, kui ainult osaliselt koormatud tootmisvõimsuse tõttu on tööjõu nõudlus normaalsest väiksem. Majandusliku olukorra paranedes selline tööpuudus väheneb.

Vabatahtlik tööpuudus on seotud asjaoluga, et inimesed ei soovi kättesaadavatel tingimustel töötada.

Varjatud tööpuudus on seotud inimestega, kes ei otsi aktiivselt tööd, kuigi tahaksid põhimõtteliselt töötada.

Registreeritud tööpuudus vs tegelik tööpuudus.

Loomulik tööpuudus ehk NAWRU

Majanduspoliitika – kus asub rahapoliitika?

Eelarvepoliitika ehk rahanduspoliitika

- eelarvepositsioon
- maksupoliitika
- valitsuse investeeringud

Rahapoliitika

- intressimäärad
- raha hulk majanduses
- vahetuskurss
- kapitali liikumine

Kaubanduspoliitika

Tööturupoliitika

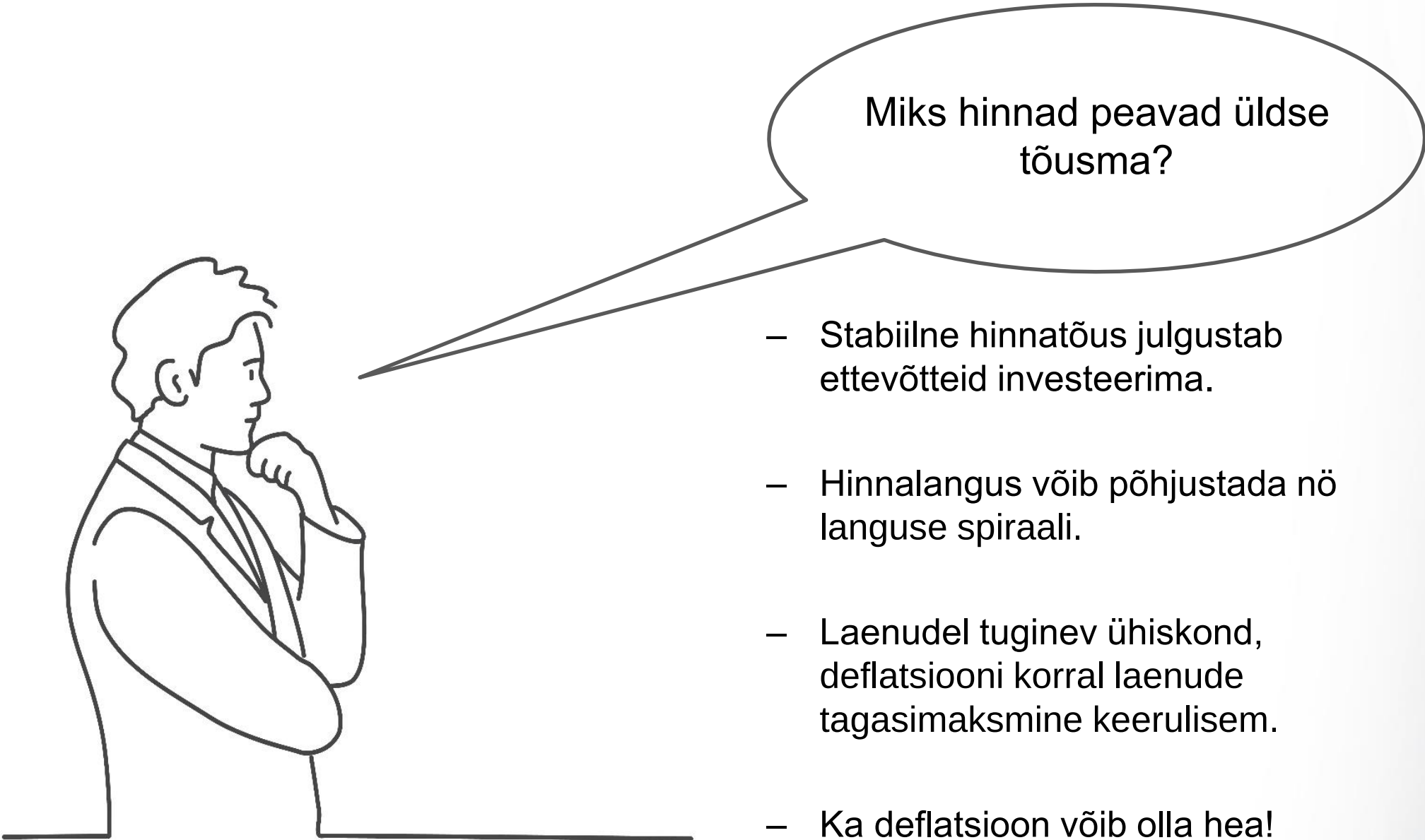
Mis on rahapoliitika?

Rahapoliitika hõlmab kõiki otsuseid, mis on tehtud riigi juhtimises (tavaliselt keskpanga poolt), et mõjutada rahapakkumist ja raha hinda konkreetses majanduses.

Rahapoliitika eesmärk euroalal

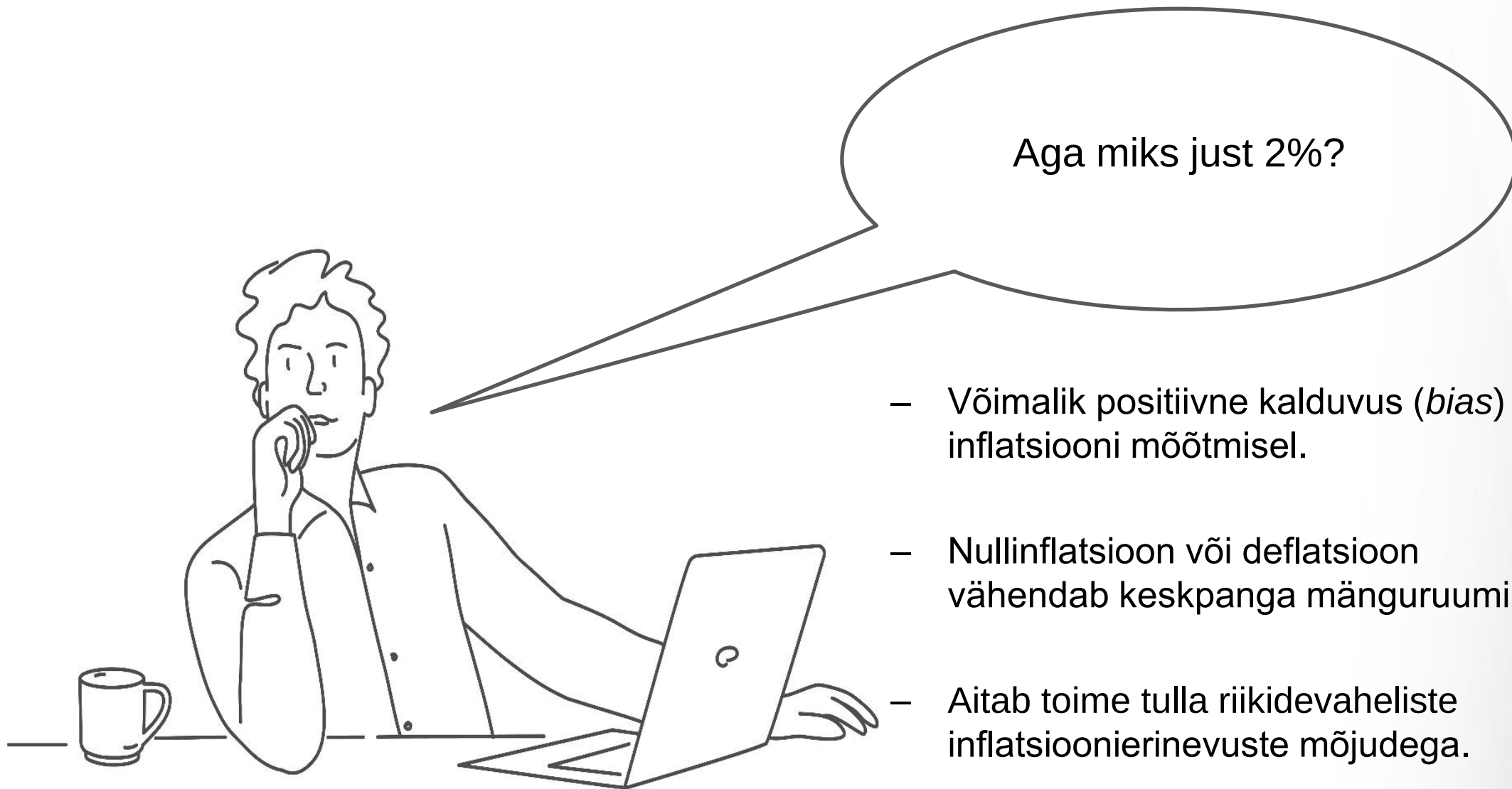

Euroopa Keskpank püüab
hoida tarbijahindade kasvu
euroalal keskpikal perioodil
2% tasemel

Miks hinnad peavad üldse tõusma?

- Stabiilne hinnatõus julgustab ettevõtteid investeerima.
- Hinnalangus võib põhjustada nõ languse spiraali.
- Laenudel tuginev ühiskond, deflatsiooni korral laenude tagasimaksmine keerulisem.
- Ka deflatsioon võib olla hea!

- Võimalik positiivne kalduvus (*bias*) inflatsioonini mõõtmisel.
- Nullinflatsioon või deflatsioon vähendab keskpanga mänguruumi.
- Aitab toime tulla riikidevaheliste inflatsioonierinevuste mõjudega.

Ja keskpikk periood
tähendas....?

- Teadlikult jäetud täpselt defineerimata.
- Rahapoliitika toimetehhanismid on aeglased.
- Liiga kiire ja jõuline reageerimine tekitab liigset volatiilsust.

Euroopa Keskpanga tavapärased rahapoliitilised meetmed

Interest rates are, and will remain, the main tool for fighting inflation!

Christine Lagarde, 28.11.2022

Kui finantssektor toimib hästi, piisab eesmärgi saavutamiseks tavapärastest meetmetest.

Euroopa Keskpanga erakorralised rahapoliitilised meetmed

*Within our mandate, the ECB
is ready to do whatever it
takes to preserve the euro.*

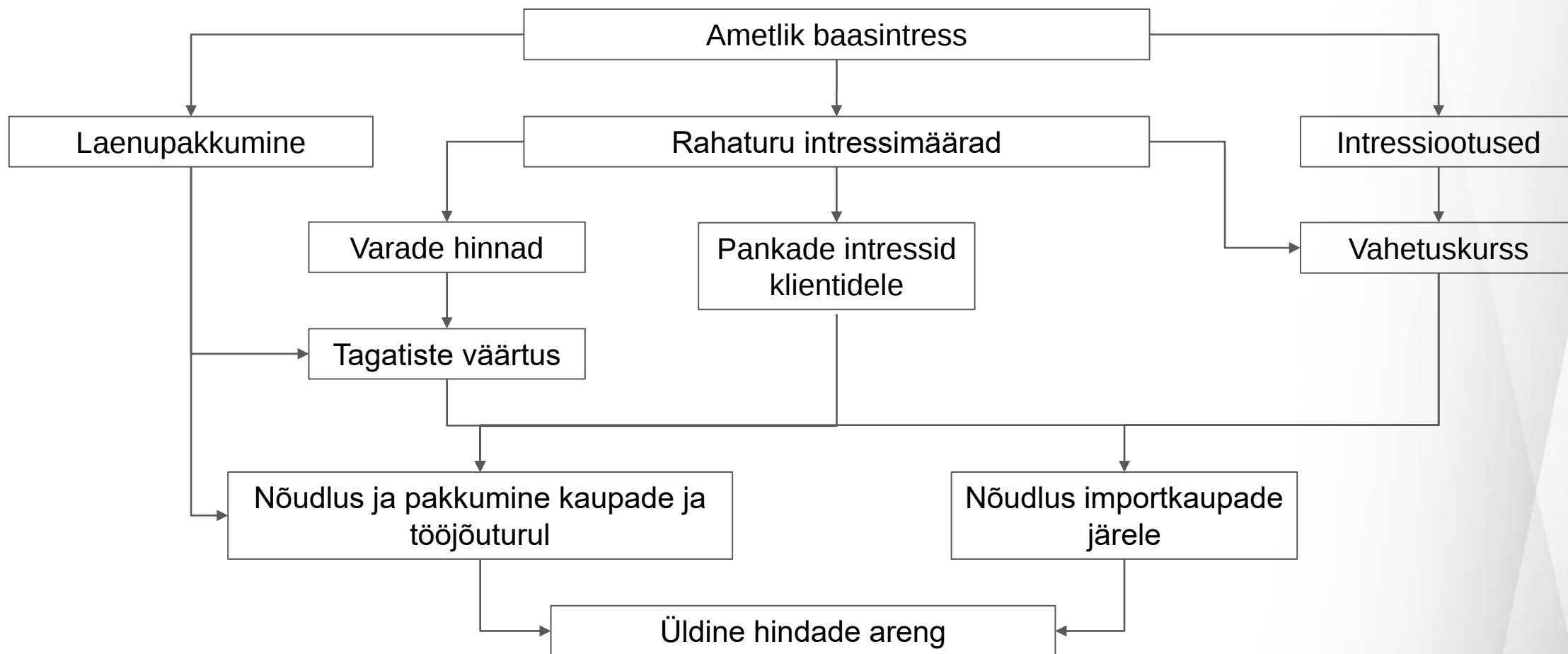
Mario Draghi, 26.07.2012

Piiramatu mahuga oksjonid, suunatud
rahapoliitilised laenud, varaostud...

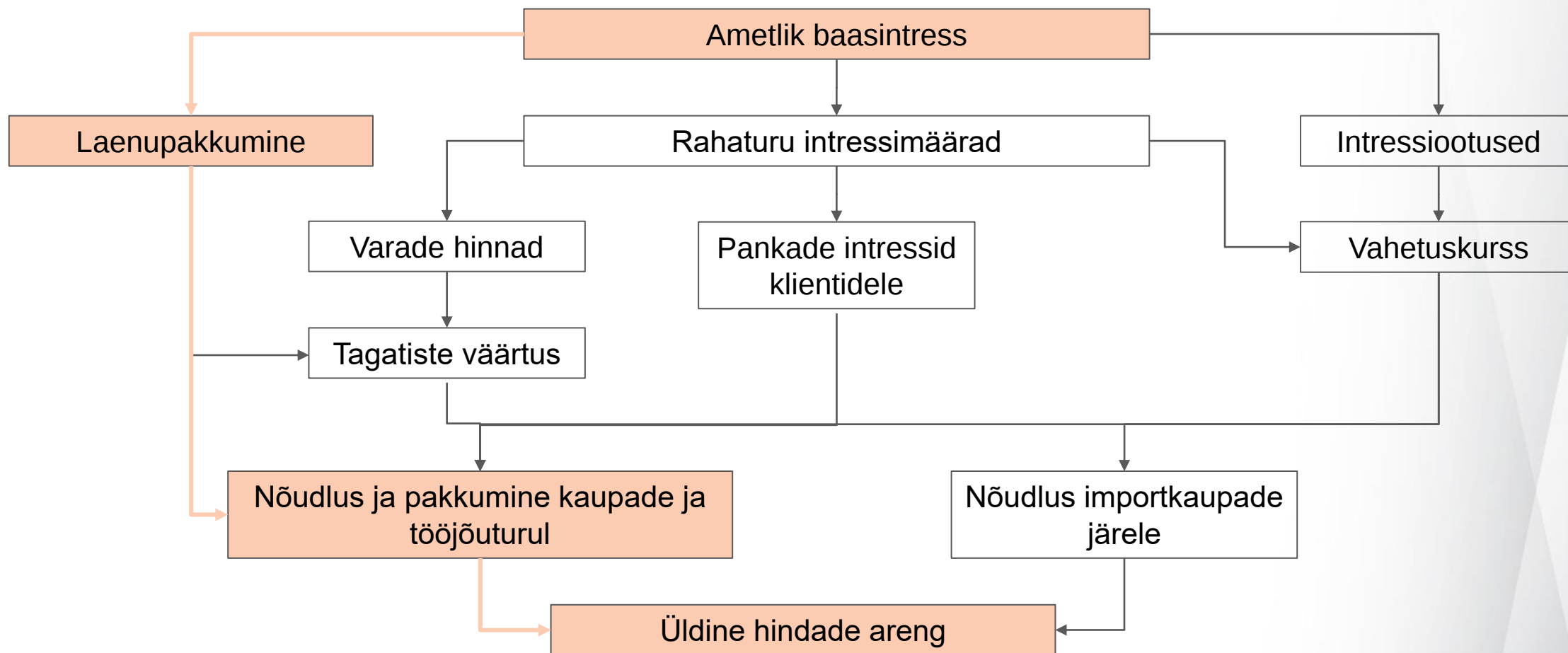
Erakorralised meetmed võetakse appi siis kui
rahapoliitika ülekandemehhanism on häiritud.

Erakorralised meetmed on olemuselt ajutised ja
täiendavad tavapäraseid meetmeid.

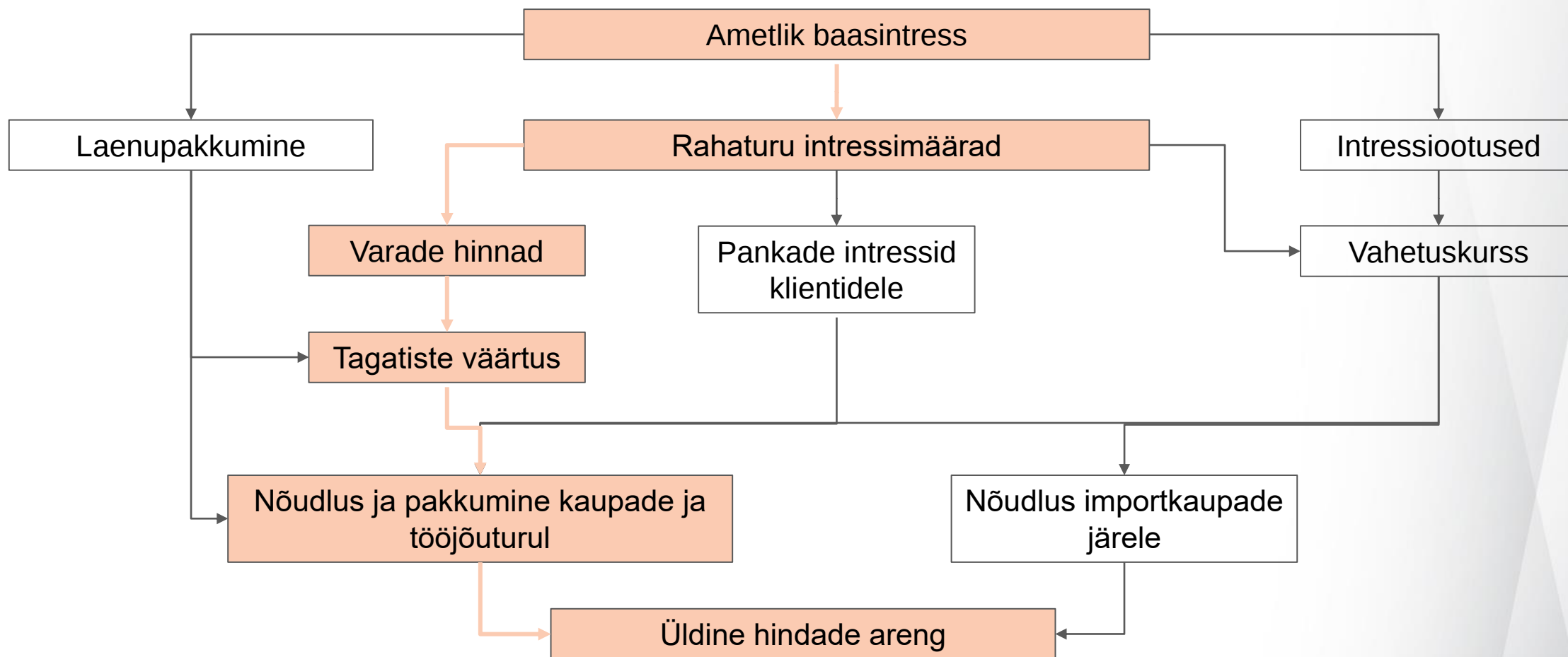
Rahapoliitika ülekandumine reaalmajandusse

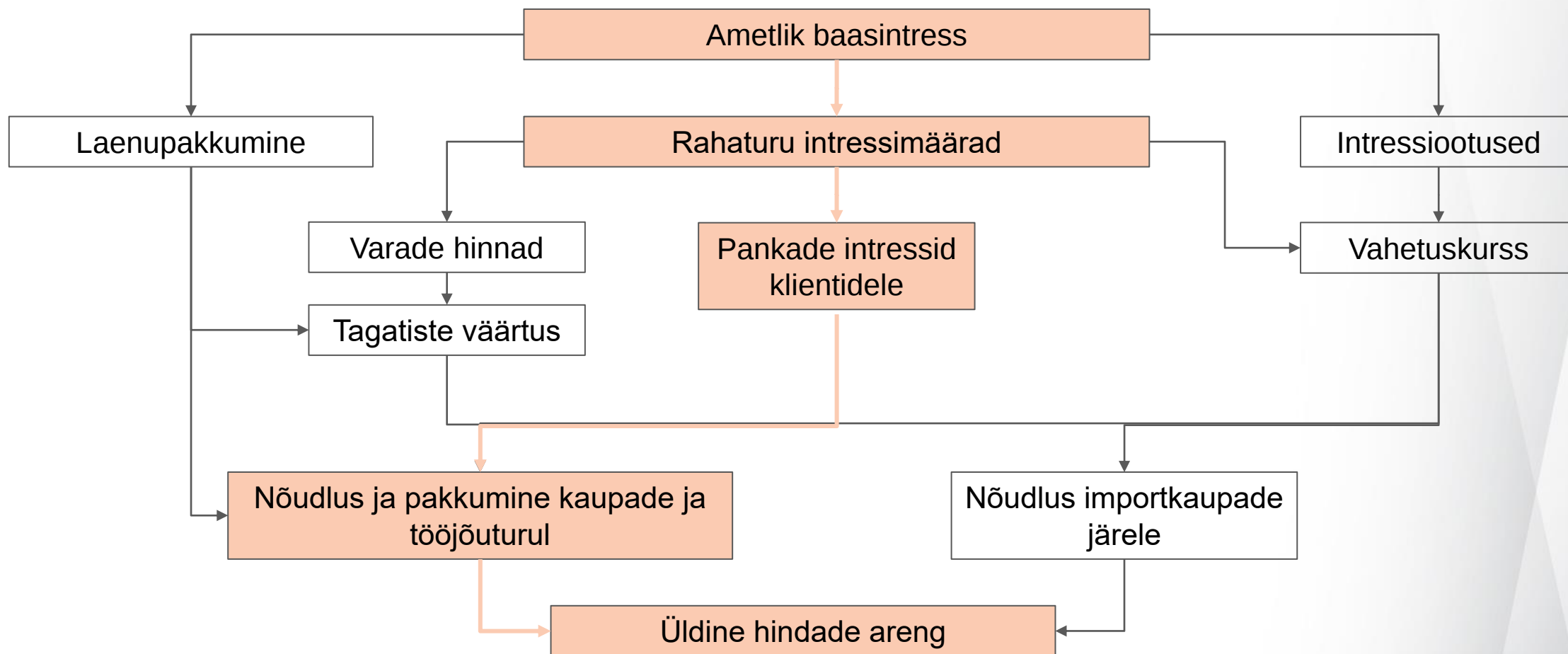
Rahapoliitika ülekandumine reaalmajandusse: laenukanal (credit channel)

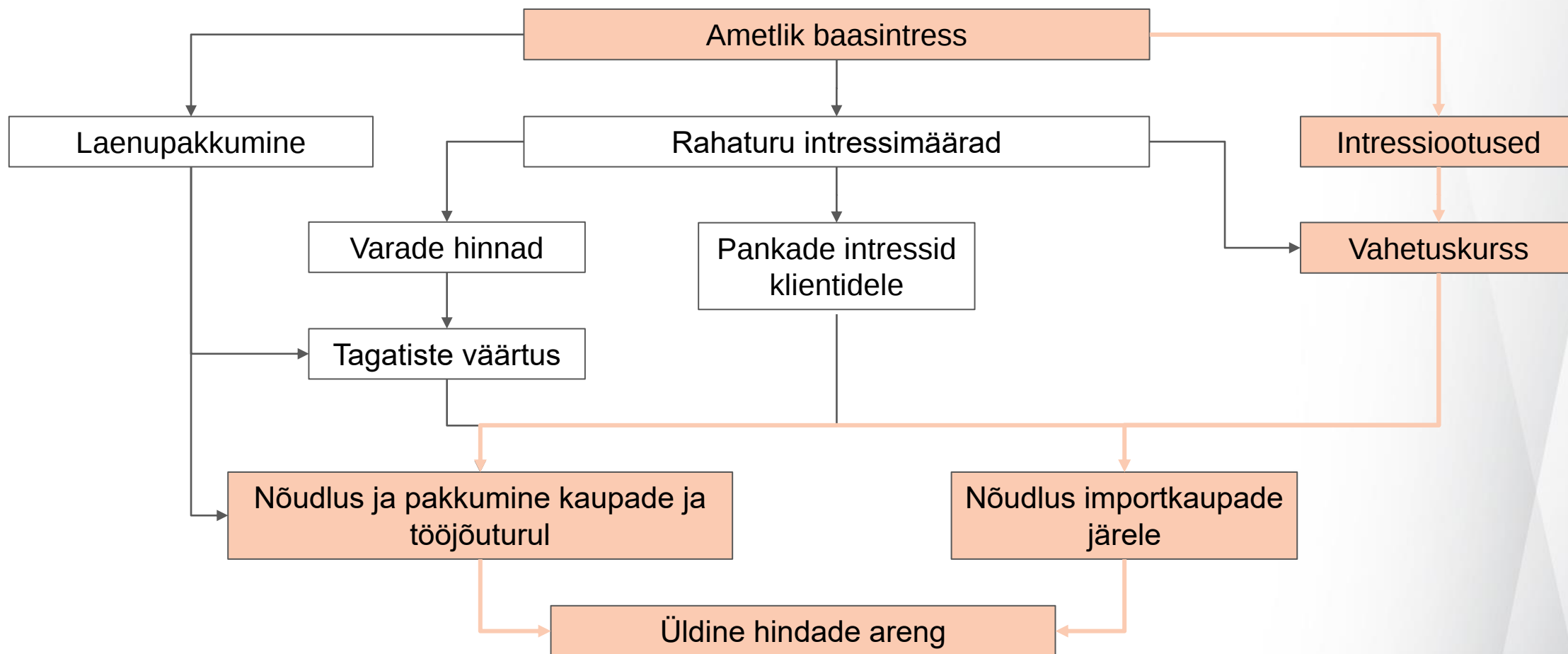
Rahapoliitika ülekandumine reaalmajandusse: varahindade kanal (wealth channel, balance sheet channel)

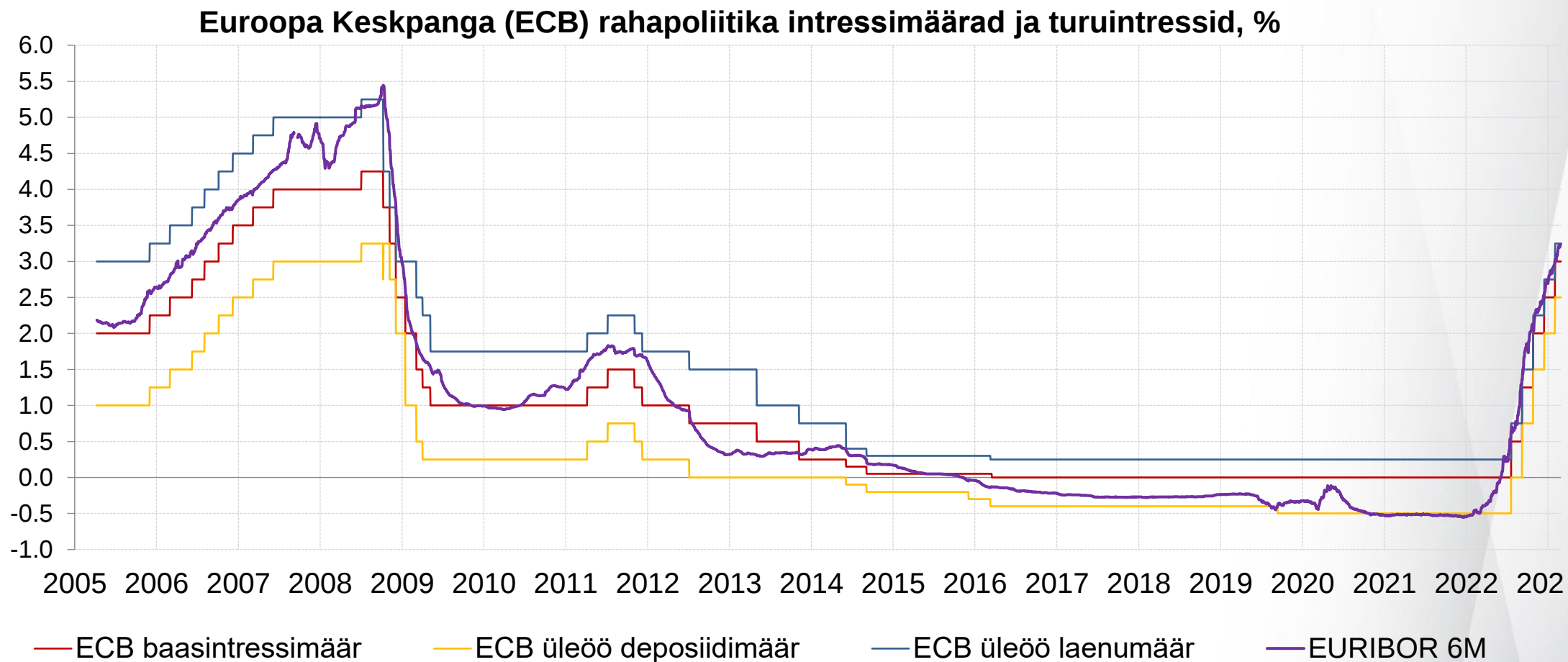
Rahapoliitika ülekandumine reaalmajandusse: intressikanal (interest rate channel)

Rahapoliitika ülekandumine reaalmajandusse: vahetuskursi kanal (exchange rate channel)

Intressid on kerkinud ajaloolise keskmise taseme lähedale

Mis võiks meelde jääda?

SKP-d on võimalik arvutada kolmel erineval viisil, mis kõik peaksid andma sama tulemuse.

Tarbijahinnaindeks mõõdab keskmise tarbimiskorvi hinda ja ei arvesta otseselt kinnisvara-, toorme-, ega väärtpaberituru hinnadünaamikat.

Töotu on inimene, kes otsib aktiivselt tööd ja tahab tööd teha. Vastasel juhul kvalifitseerub ta mitteaktiivseks ja langeb tööjõu hulgast välja.

Tööpuudusel on mitu liiki. Eestis on kõige murettekitavam struktuurne tööpuudus.

Keskpank teeb rahapoliitikat, valitsus teeb rahandus- ehk eelarvepoliitikat.

Rahapoliitiliste intresside muutmisega mõjutatakse majandusaktiivsust ning selle kaudu inflatsiooni tempot.

Lõpueksam

Kursus lõppeb eksamiga, mida saad teha 3 päeva jooksul endale mugaval ajal ajavahemikus 03.03-05.03.2023.

Täpsema info ja testi lingi saadame e-kirjaga 03.03 hommikul.

Hea pakkumine

- 👉 kui kannad Kasvukontole vähemalt 100 eurot, siis lisab LHV omalt poolt veel 10 eurot juurde.
- 👉 esimene tasuline tehing on sulle tasuta
 - (välisaktsiad või võlakirjad)
- 👉 oled oodatud Investor Toomase Investeerimisklubisse
 - 2 esimest kuud on sulle tasuta liikmelisus.
 - kirjuta oma liitumissoovist aadressil info@investeerimisklubi.ee

Selleks, et pakkumisi kasutada, kirjuta peale tehingu tegemist aadressil maaklerid@lhv.ee ja me teeme vastava tagasikande või rahamakse.

Pakkumine kehtib kuni 01.04.2023 (kaasaarvatud)

Aitäh!

Uute kohtumisteni!

LHV